

De illusie van het gezin

- zaterdag 12 februari 2005
- Auteur: Veerle Beel

Herman Baartman: „Bij zorg voor kinderen hoort geen geweld. Wat mij betreft beiten we dat in steen."

HERMAN BAARTMAN VECHT AL JAREN VOOR WETTELIJK VERBOD OP SLAAN DOOR OUDERS — LEUVEN - In het beste geval zijn gezinnen een liefdevolle en ondersteunende omgeving voor kinderen. In de praktijk zijn ze vaak de meest gewelddadige omgeving: sommige kinderen sterven eraan. „En soms gebeurt dat terwijl een legertje hulpverleners erop toekijkt", zegt de Nederlander Herman Baartman, de enige Europese professor met een leerstoel in de kindermishandeling.

BAARTMAN was de afgelopen dagen te gast in Leuven, waar hij deelnam aan het symposium 'Wanneer liefde toeslaat, over geweld en onrecht in gezinnen' (DS van 9 februari). Hij is verbonden aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

Het gezin, hoe smalend er ook over gedaan wordt, blijft de hoeksteen van de samenleving, zegt hij. Ouders verwachten er heel veel van, voor henzelf en voor hun kinderen. Soms té veel: „Illusies hebben al menig kind de kop gekost. Ik heb een moeder geweten die zei: *Hij lachte niet naar mij, dus hield hij niet van mij. Daarom heb ik hem doodgeslagen.* "

Over die spanning tussen droom en werkelijkheid wil hij het hebben.

En over de vraag hoe lang ouders de kans krijgen om er alsnog iets van te maken. Want dié vraag duikt vaak op als een extreem geval van kindermishandeling tot de dood van een of meerdere kinderen leidt, zegt Baartman. „Dan wil iedereen weten of dit voorspelbaar was en hoe we het hadden kunnen voorkomen. Helaas, voorspelbaar is het niet. Niet elk gezin in een risicosituatie gaat tot geweld over."

„Analyse achteraf leert ons wel vaak dat er meer gedaan had kunnen worden. Dat kinderen sterven terwijl er bij wijze van spreken een legertje hulpverleners om hen heen staat. Dan vragen mensen zich hardop af waarom die ouders zo lang de kans hebben gekregen? Waarom is daar niet eerder ingegrepen? Mijn stelling is deze: als het belang van ouders lijkt door te wegen, dan is het omdat we te weinig zorg hebben besteed aan hun noden en problemen."

In september vorig jaar reageerde Nederland geschokt op de dood van de vierjarige Savanna. Toen ze twee was, was ze al eens uit huis geplaatst. Maar de hulpverlening gaf haar moeder een tweede kans. De dagvaarding na haar dood gaf een huiveringwekkende opsomming van geweld te lezen: onder een koude douche gezet, bij de keel gegrepen, in het bad gegooid, op het hoofd geslagen.

Zeven jeugdrechters schreeuwden daarna in de pers hun verontwaardiging uit. Baartman: „Ze klaagden aan dat rechten van ouders primeren op rechten van kinderen. Dat moest maar eens gedaan zijn. Kinderen eerst! Met alle respect, maar dat lijkt mij toch te gemakkelijk. Rechten van kinderen impliceren juist dat ook aan de rechten van ouders tegemoet wordt gekomen. Vaak negeren we hun noden. We schieten daar als samenleving tekort."

Eigenlijk is het een oud verhaal, zegt Baartman. In de jaren zestig besloot een commissie in de Verenigde Staten al dat de hulpverlening aan jongeren en gezinnen efficiënter moest. „Er moest een centrale coördinator per gezin komen, een manager, die de taken verdeelt en erop toeziet dat de juiste hulp op het juiste moment verleend wordt. Zopas is in Nederland een rapport opgemaakt, dat tot dezelfde conclusie komt. Dan denk ik: *verrek, is dat nou nieuw?* Waarom is dat nog steeds niet gerealiseerd?"

„Voor een groot deel heeft het te maken met de weerstand die we voelen om ons te mengen in het privé-leven. Dat doen we pas wanneer het fout gaat. Ondertussen kijken ouders die hulp zoeken tegen lange wachtlijsten in de jeugdzorg aan. Ze hebben het gevoel er alleen voor te staan."

„Terwijl het even vanzelfsprekend zou moeten zijn om ouders te helpen en te adviseren in verband met opvoeding, als met voeding. Vanaf het prille begin dan, voor er zich problemen aandienen."

Ook individuele hulpverleners botsen op die weerstand, zegt Baartman. „Zeker als ze met velen rond zo'n gezin bezig zijn, hebben ze de neiging om verantwoordelijkheden op elkaar af te schuiven. Hoe pijnlijker het onderwerp, hoe groter die neiging.

Hulpverleners weten dat het krenkend is voor ouders om hierop te worden aangesproken. Als een zaak uit de hand is gelopen, zien we vaak dat dit zich heeft voorgedaan. En wanneer ouders hulp krijgen, dan is het nu in Nederland officieel beleid om die hulpverlening '*zo kort en zo licht mogelijk*' te houden. Ik noem dat onze stereotiepe zuinigheid. Het zou soms op hetzelfde neerkomen, maar het zou zoveel royaler zijn om te zeggen: '*zo intensief als nodig*'."

Kortom, de vraag is niet hoelang ouders de kans krijgen, maar óf ze wel een kans krijgen.

Zelf stamt hij uit de generatie die nog weet wat opvoedkundige hardhandigheid is. Hij heeft meer klappen gekregen dan hij zich kan herinneren. Nu vecht hij in Nederland al jaren voor een wettelijk verbod op slaan door ouders.

„De minister van Justitie heeft dat jarenlang een zinloos symbool genoemd, maar hij is nu eindelijk om. Zo'n principieel verbod is al in 13 Europese landen een feit. Het raakt fundamenteel aan onze samenleving, wat mij betreft beitelen we dat in steen."

„Ik verwacht van zo'n wetgeving niets als ze niet gepaard gaat met een enorme campagne. We moeten met elkaar afspreken: zo gaan we het voortaan doen. Bij zorg voor kinderen horen regels, en ook straf als het moet. Maar geen geweld. Ach, zeggen mensen dan, een pedagogische tik kan toch geen kwaad als je kind niet van de taart kan afblijven? Dan antwoord ik: wees eens creatief en zet die taart wat hoger, zodat ie er niet bij kan."